

«ОРГАНІЧНИЙ» ЗАКОН В ДІЇ

У зв'язку з прийняттям Закону України «Про основні принципи і вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» з усіх сторін посипалось багато запитань і коментарів. Виробники намагаються зрозуміти, що ж їм робити, а споживачі запитують, коли ж з'явиться державний логотип для органічної продукції на пакуванні й чи можна зрештою йому довіряти.

Катерина Шор,
менеджер
інформаційного центру
«Зелене досє»,
координатор
інформаційного
порталу OrganicInfo.ua
(Україна)
*((с) У разі передрукування
чи часткового
використання посилання
на автора обов'язково!
Фото SECO/FIBL,
Том Kawaga*

Як учасник органічного руху з «великим стажем», я спробувала розібратись у питаннях, які найчастіше чую звідусіль.

Передісторія

Активний розвиток органічного чи біологічного, як його називають у різних країнах світу, виробництва розпочався на початку 1970-х років. В Україні активна фаза розвитку настала в середині 2000-х. Тоді ж було прийнято рішення про застосування саме терміну «органічний». Як би не ставились до нього скептики, але саме цей термін в українській мові найкраще відображає зміст цього поняття. А йдеться саме про натуральне та природне виробництво, що не містить шкідливих для людини речовин і бережно ставиться до природи.

У 2007 р. в Україні почалась робота над першим законопроектом про органічне виробництво, в тому ж році його було прийнято в першому читанні. До 2013 р., коли прийняли закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», у Верховній Раді побувало чимало версій цього закону, та за цей час змінилось органічне законодавство Європейського Союзу, на яке спиралась розробники проекту. А внесені поправки в 2015 р., внаслідок підписання Угоди про асоціацію, змусили знову замислитись про його оновлення. Фактично, вступивши в силу, закон так і не почав діяти.

Робота над новим законопроектом про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу й маркування органічної продукції розпоча-

лась улітку 2015 р. Завдяки спільним зусиллям спеціалістів Міністерства аграрної політики та продовольства України, Держпродспоживслужби, Комітету аграрної політики Верховної Ради та інших експертів органічного ринку (операторів і громадських організацій) уже наприкінці 2016 р. законопроект було зареєстровано у Верховній Раді.

Законопроект максимально наближений до чинного законодавства Європейського Союзу та прийнятий Верховною Радою 10 липня 2018 року. У разі підписання Президентом закон вступить у дію через рік з дня його опублікування.

Чому ЄС?

1) Україна експортує понад 85% органічної продукції. ЄС є основним регіоном збуту органічної продукції з України, на нього припадає 93–95% загального експорту.

2) Органічні виробники України переважно сертифікуються відповідно до Стандартів, еквівалентних Регламентам ЄС №834/2007, №889/2008. В ЄС існують єдині законодавчі стандарти органічного виробництва для харчових продуктів, але поряд із ними діють приватні стандарти органічного виробництва. В різних країнах світу також діють державні та приватні стандарти органічного виробництва.

3) Ринок ЄС щорічно зростає щонайменше на 10%.

4) Згодом може бути підписана угода про взаємознання стандартів, що значно спростить роботу операторів ринку. Наразі така угода діє між

ЄС та США, ЄС та Канадою тощо і дозволяє продавати продукцію з органічним статусом без проходження додаткової сертифікації, за деякими винятками.

Основні положення

Насамперед, коли ми говоримо про органічне виробництво, то воно передбачає виконання всіх обов'язкових норм, правил та процедур, вимог до якості й безпечності виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, що передбачені чинним законодавством України. Наразі йдеться тільки про продукти харчування і корми за аналогією із законодавством ЄС, воно не стосується інших сфер діяльності.

Органічне виробництво є додатковою перевагою для виробників, споживачів та довкілля, але водночас застосування методів органічного господарювання потребує дотримання спеціальних стандартів органічного виробництва і щорічного підтвердження органічного статусу виробництва та його сертифікацію. Тільки наявність сертифіката, що підтверджує відповідність процесу виробництва стандартам органічного виробництва дає право називати продукцію «органічною».

Є багато визначень органічного виробництва, але звернемось до визначень, прийнятих ЄС:

Органічне виробництво — це загальна система управління підприємством та виробництвом харчових продуктів, яка об'єднує найкращі екологічні методи захисту навколишнього середовища, високий рівень біорізноманіття, збереження природних ресурсів, дотримання високих стандартів добробуту тварин і методу виробництва поряд із наданням переваг простими споживачами для продуктів, які вироблені з використанням природних речовин та процесів (Регламент Ради (ЄС) №834/2007).

Органічні продукти — це продукція сталого сільського господарства та/або харчової промисловості, отримана в результаті сертифікованого органічного виробництва, на всіх етапах якого застосовуються природні речовини й процеси задля збереження природних ресурсів, захисту навколишнього середовища, відновлення родючості ґрунтів, підвищення рівня біологічного різноманіття, застосування високих стандартів добробуту тварин, виробництва продуктів високої якості, розвитку сільських територій та сприяння гармонії між людиною і природою. Під час виробництва органічних продуктів забороняється застосування хімічно синтезованих допоміжних речовин (добрив, пестицидів, технологічних добавок), іонізуючої радіації, регуляторів та стимуляторів росту, генетично модифікованих організмів (ГМО), антибіотиків із профілактичною метою, гормонів, консервантів, штучних ароматизаторів і барвників.

Отже, закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та марку-

Думка експерта

Євген Милованов, Голова Правління Федерації органічного руху України:

— До останнього часу органічний рух у нашій державі був максимально саморегульованим, а виробники у своїй діяльності керувалися переважно європейським органічним регулюванням, постачаючи свою продукцію найвимогливішим споживачам світу. З прийняттям Закону «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу й маркування органічної продукції» планується формалізувати та офіційно впорядкувати механізми функціонування органічного сектору в Україні. Однак при цьому дуже важливо не забути про основоположні принципи органічного виробництва і не зруйнувати зростаючий органічний сектор надмірними бюрократичними процедурами.

вання органічної продукції» покликаний врегулювати відносини між операторами ринку, тобто всіма, хто взаємодіє з органічним продуктом від виробника до роздрібного продавця.

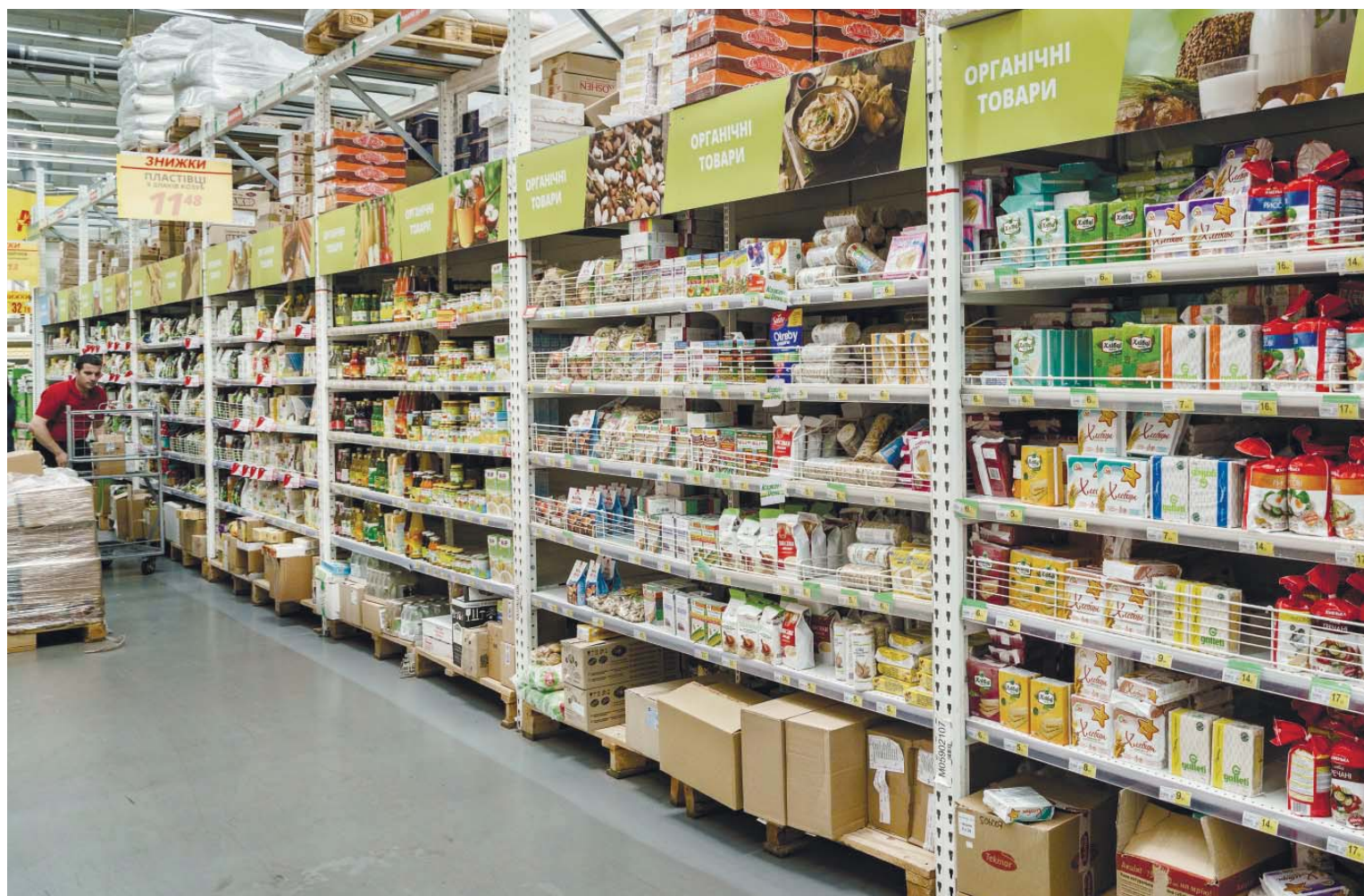
Простежуваність — це один із ключових принципів органічного виробництва, що має бути дотриманий «від лану до столу», саме тому процес сертифікації може тривати декілька років, бо для отримання кінцевого органічного продукту всі ланки виробництва мають бути сертифікованими. Тому важливе створення реєстрів органів сертифікації та операторів ринку, що передбачено законом.

Закон містить основні положення щодо ведення органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції й додаткові базові вимоги до кожної галузі. Але додатково на підзаконному рівні ще мають бути розроблені *Порядок сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції та Порядок (детальні правила) органічного виробництва та обігу органічної продукції*.

Перший документ визначатиме вимоги до органів сертифікації та їх діяльності, а другим детально регламентуватиметься діяльність виробника.

Що стосується самого процесу органічного виробництва, то все починається з подачі заявки до обраного органу сертифікації та, в разі схвального рішення, початку перехідного періоду, зокрема для вирощування сільськогосподарських культур. За базовий відлік береться тривалість перехідного періоду для земельних ділянок для вирощування однорічних культур — вона не може бути меншою ніж 24 місяці до початку сівби. Відповідно, процес сертифікації кожної ланки відбувається поступово: виробництво органічних кормів, виробництво продукції тваринництва, переробка продукції рослинництва та тваринництва, пакування готової продукції; і тільки в результаті сертифікованої діяльності кожної наступної ланки ми отримуємо сертифікований органічний продукт на полиці магазину.

Закінчення у наступному номері

«ОРГАНІЧНИЙ» ЗАКОН В ДІЇ Закінчення

Катерина Шор,
менеджер
інформаційного центру
«Зелене досє»,
координатор
інформаційного
порталу OrganicInfo.ua
(Україна)

((с) У разі передрукування
чи часткового
використання посилання
на автора обов'язково!
Фото SECO/FIBL
Tom Kawara

Сертифікацію згідно з Детальними правилами органічного виробництва та обігу органічної продукції, які будуть прийняті для України, зможе проводити орган сертифікації, акредитований відповідним чином та внесений у Реєстр органів сертифікації. Внесення в реєстр свідчить про те, що цей орган має відповідну кваліфікацію та спеціалістів. Це стосується внутрішнього ринку. Якщо ж оператор планує експортувати свою продукцію, то він, як і раніше, проходить сертифікацію відповідно до стандартів органічного виробництва тієї країни, до якої він експортує продукцію. Простими словами – оператор зобов'язаний буде проходити подвійну сертифікацію.

Що змінилось?

1) Термінологія закону приведена у відповідність із законодавством ЄС.

2) Закон містить основні вимоги до ведення органічного виробництва (попередня версія була дещо рамковою та містила норми, які посилялись на нормативно-правові акти, що мали бути додатково розроблені).

3) Введена адміністративна відповідальність операторів ринку та органів сертифікації за порушення законодавства з виробництва, обігу й маркування органічної продукції включно зі штрафами. Штрафувати будуть також осіб, котрі продають продукцію як органічну без відповідного сертифіката.

4) Посилено контроль з боку держави, а також створено передумови для збору офіційних статистичних даних про ринок органічної продукції.

Вартість органічної продукції

Дуже багато чуємо нарікань на вищу вартість органічних продуктів харчування порівняно з тради-

Маркування органічної продукції

Питання, що викликає найбільше дискусій останнім часом — нові правила маркування органічної продукції.

Розробляючи законопроект, експерти насамперед виходили, знову ж таки, із законодавчих норм ЄС, де чітко розмежоване екологічне та органічне маркування. Застосування екологічного маркування в ЄС регулюється Регламентом Європейського Парламенту і Ради ЄС від 25 листопада 2009 р. 66/2010/ЄС про знак екологічного маркування Європейського Союзу. Цей Регламент не включає маркування харчових продуктів та кормів. Що стосується харчових і кормових, а також необроблених сільськогосподарських продуктів, то вони підпадають під сферу застосування Регламенту Ради ЄС №834/2007 від 28 червня 2007 р. про органічне виробництво і маркування органічних продуктів. Усі написи в ЄС bio, есо та organic — це ніщо інше як переклад терміну «органічний продукт» на національні мови країн-членів ЄС. Головне для всіх продуктів — це наявність в маркуванні, так званого євролисточка, який є об'єднувальним елементом. На пакуванні поруч можуть бути розміщені й інші позначки, якщо продукт додатково відповідає, наприклад, приватним органічним чи біодинамічним стандартам виробництва.

Щодо України, то «барвистість» написів на пакуванні вражає вже око не тільки досвідчених іноземців, але й переляканих українців. Адже всі шукують найнатуральніше, найекологічніше, най, най, най... Але багато хто вже розуміє, що зазвичай за такими написами немає нічого, окрім піару.

ційними. Утім, для цього є всі підстави. Як зазначено вище, органічне виробництво — це надбудова над обов'язковими стандартами та вимогами до якості й безпечності продуктів харчування. Якщо ви будете будинок, сім'ї цілком достатньо одного поверху для комфортного проживання, але вам хочеться додаткового комфорту та гостьову кімнату, і ви споруджуєте вже двоповерховий будинок. Чи буде вартість одно- та двоповерхового будинку однаковою?! Те ж саме відбувається і в органічному виробництві, оператор несе додаткові витрати через додаткові вимоги до утримання тварин та птиці, сертифікацію тощо. Окрім того, значною мірою на ціну впливає малий обсяг виробництва і значні логістичні витрати, адже основні ринки внутрішнього збуту це великі міста, насамперед Київ. Ви ж знаєте, що чим більша партія товару, то менша ціна за одиницю. Тому поки не набереться критична маса органічної продукції, не варто очікувати на значне зниження ціни (все порівняно з цінами на традиційні продукти харчування).

Але значною мірою на ціну впливатиме попит та подальший розвиток внутрішнього ринку.

Насправді, якщо дослідити законодавчу сторону цього питання, то переважна більшість таких виробників просто не виконує норми закону, а держава досі не мала механізму (чи то бажання) вплинути на ситуацію.

Вперше, ще в 2005 р., у Законі України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини» було зазначено, що написи на етикетці харчового продукту, що представляють інтерес для споживачів та призначені запобігати шахрайству або відрізнити один харчовий продукт від другого, такі як «повністю натуральний», «органічний», «оригінальний», «без ГМО» (генетично модифікованих організмів) тощо, та інша інформація, на додаток до тієї, що зазначена у цій статті, підлягає перевірці у порядку, встановленому відповідними нормативно-правовими актами, виданими на виконання цього закону. Ця норма зберігалась до 2015 р., коли закон було прийнято в новій редакції.

Думка експерта

**Гончаренко Євгеній, генеральний директор,
Єрема Леся, директор з маркетингу, ТОВ «Мольфар ЕКО»:**

– Вдавані органічні продукти залишилися поза законом. В один день у споживача з'явився імунітет від маркетингових маніпуляцій навколо псевдоорганіки, а у сумлінних (сертифікованих) виробників різке зменшення конкуренції і нові перспективи розвитку бізнесу.

Але в 2013 р. прийняли Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», де вже була введена пряма заборона використовувати позначення з написами «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», словами з префіксом «біо» тощо для маркування продукції, яка не відповідає вимогам цього Закону.

Тому норма нового Закону «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу й маркування органічної продукції» про заборону використання під час маркування такої продукції будь-яких позначень і написів «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік» та/або будь-яких однокореневих та/або похідних слів від цих слів із префіксами «біо-», «еко-» тощо будь-якими мовами без відповідного підтвердження не нова і не мала б так дивувати. Це послідовний шлях наведення ладу в сфері інформування споживачів і, сподіваємось, він буде ще закріплений прийняттям законопроекту про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів.

Який вигляд має бути у маркування?

1) Позначкою «органічний продукт» та державним логотипом може маркуватись органічна продукція, яка підтверджена сертифікатом, що за-

свідчує відповідність процесу виробництва продукції та її обігу вимогам законодавства в сфері органічного виробництва, обігу й маркування органічної продукції.

2) Державний логотип для органічної продукції створений у результаті відкритого конкурсу (за аналогією з процесом створення «євролисточка») та затверджений Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України №495 від 25.12.2015 р.; 14.06.2017 р. підтверджено його реєстрацію як знаку для товарів і послуг. Наразі це єдиний державний логотип, що підтверджує органічний статус продукції. Державний логотип для органічної продукції України наноситься виключно на продукцію, вироблену згідно з цим законом.

3) Поруч із державним логотипом можуть розміщуватись інші (за наявності підтверджувальних документів). Тобто «євролисточок» може бути розміщений на етикетці в тому разі, якщо продукція сертифікована відповідно до стандартів із органічного виробництва та переробки, що є еквівалентним Регламентом Ради ЄС №834/2007 та Європейської Комісії №889/2008. «Євролисточок» наноситься виключно на продукцію, вироблену згідно зі стандартами ЄС.

4) Імпортована органічна продукція, що супроводжується відповідним сертифікатом, незалежно від країни походження та напису на оригінальному пакуванні, має позначатись українською мовою як «органічний продукт».

Терміни впровадження та наступні кроки

- Починаємо відлік з дня опублікування – 01 серпня 2018 р. – оприлюднення Закону в офіційному виданні «Голос України».
- 02 серпня 2018 р. (наступний день після опублікування) – набрання чинності Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», але є відкладальна умова щодо введення в дію закону – 02 серпня 2019 р. (через рік з дати набрання чинності), що зумовлено потребою внесення змін та розробкою низки підзаконних нормативно-правових актів.
- До 02 серпня 2019 р. (протягом 1 року з дня набрання чинності) – необхідно внести зміни до Законів України, передбачених п. 3 розділу 12. Прикінцеві положення та привести у відповідність із цим законом нормативно-правові акти.
- До 02 серпня 2019 р. (протягом 1 року з дня набрання чинності) – створити Реєстр операторів, Реєстр органів сертифікації, Реєстр органічного насіння і садивного матеріалу та Перелік органів іноземної сертифікації.
- До 02 серпня 2019 р. (протягом 1 року з дня набрання чинності) – має бути створено Порядок (детальні правила) органічного виробництва та обігу органічної продукції й розроблено Порядок сертифікації органічного виробництва та/або обі-

гу органічної продукції, відповідно до якого відбуватиметься акредитація органів сертифікації.

- До 02 серпня 2019 р. (протягом 1 року з дня набрання чинності) — суб'єкти господарювання, які використовують написи «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік» та/або будь-які однокореневі та/або похідні слова від цих слів із префіксами «біо-», «еко-» у власних назвах продуктів та торговельних марках, не маючи на це підстав згідно з цим законом, мають внести відповідні зміни.
- 02 серпня 2019 р. (через 1 рік з дня набрання чинності) — втрачає чинність Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини».
- До 02 лютого 2020 р. (протягом 1 року 6 місяців з дня набрання чинності) — діючі органи сертифікації включаються до Реєстру відповідно до їх заяви і будуть вилучені з реєстру в разі їх невідповідності вимогам закону.
- До 02 лютого 2021 р. (протягом 2 років 6 місяців з дня набрання чинності) — суб'єкти господарювання, які використовують написи «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік» та/або будь-які однокореневі та/або похідні слова від цих слів із префіксами «біо-», «еко-» у власних назвах продуктів та торговельних марках, мають внести відповідні зміни.

Загалом, поки триває процес прийняття «органічного» закону в Україні, в Європейському Союзі вже прийнято нове «органічне» законодавство. Новий Регламент Ради ЄС 2018/848 від 30 травня 2018 р., що набрав чинності 17.06.2018, буде введений в дію 1 січня 2021 р. та повністю замінить чинний Регламент Ради ЄС №834/2007 від 28 червня 2007 р. про органічне виробництво і маркування органічних продуктів. Але прийнята редакція Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» вже містить деякі норми цього Регламенту. Далі справа за підзаконними актами, розробка яких уже почалась, і за реальним впровадженням закону.

Думка експерта

Сергій Галашевський,
директор органу сертифікації «Органік Стандарт»:

— Наявність діючого та впровадженого «органічного» Закону в Україні автоматично зменшує ризикованість українських компаній-постачальників органічної продукції, зокрема в Європейський Союз, в очах іноземних покупців і контролюючих органів. А це дає додаткові можливості для наших компаній щодо кращих умов експорту та більшої довіри до них. Водночас це також буде поштовхом для розвитку внутрішнього ринку й збільшення асортименту органічної продукції для українського споживача.

Додаткова інформація:

- Знайти додаткову інформацію про органічне виробництво в Україні можна на спеціалізованому сайті <http://www.OrganicInfo.ua>. Сайт містить інформацію як для виробників, так і для споживачів: новини сектору, анонси подій, точки продажу тощо.
- Спеціалізована сторінка про органічне виробництво на сайті Міністерства аграрної політики та продовольства України http://minagro.gov.ua/uk/ministry?tid_hierachy=1399.
- Інформація про правила й процедури сертифікації — орган сертифікації «Орган Стандарт» <http://organicstandard.com.ua>
- Звертайтеся за інформацією в профільні асоціації: Федерація органічного Руху України <http://www.organic.com.ua> та Спілка Виробників Органічних Сертифікованих Продуктів «Органічна Україна» <http://www.organicukraine.org.ua>.
- Довідник консультантів з органічного виробництва та ринку органічних продуктів <http://templates.organicstandard.ua/loads/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2%20-%20202018.pdf>

